

VENDIM
Nr.18, datë 29.7.2008

NË EMËR TË REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË

Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë, e përbërë nga:

Vladimir Kristo	Kryetar i Gjykatës Kushtetuese
Gjergj Sauli	Anëtar i “ “
Fehmi Abdiu	Anëtar i “ “
Kujtim Puto	Anëtar i “ “
Xhezair Zaganjori	Anëtar i “ “
Petrit Plloçi	Anëtar i “ “
Vitore Tusha	Anëtare e “ “
Sokol Berberi	Anëtar i “ “
Sokol Sadushi	Anëtar i “ “

me sekretare Brunilda Bara, në datë 15.4.2008, mori në shqyrtim në seancë gjyqësore me dyer të hapura çështjen nr.9 Akti, që i përket:

KËRKUES: NJË E PESTA E DEPUTETËVE TË KUVENDIT TË SHQIPËRISË, përfaqësuar nga av.Dashamir Kore, me prokurë.

SUBJEKTE TË INTERESUARA:

KUVENDI I SHQIPËRISË, përfaqësuar nga z.Lulzim Lelçaj, me autorizim.

KËSHILLI I MINISTRAVE, përfaqësuar nga z.Myqerem Tafaj dhe znj.Marsida Xhaferllari, me autorizim.

OBJEKTI: 1. Shfuqizimi si i papajtueshëm me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë i ligjit nr.9853, datë 26.12.2007 “Për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr.9655, datë 11.12.2006 “Për Akademinë e Shkencave të Republikës së Shqipërisë””.

2. Pezullimi i këtij ligji, deri në shqyrtimin përfundimtar të kësaj çështjeje, nga Gjykata Kushtetuese.

GJYKATA KUSHTETUESE,

pasi dëgjoi relatorin e çështjes Sokol Sadushi, përfaqësuesin e kërkuarit që kërkoji pranimin e kërkesës, përfaqësuesit e subjektit të interesuar që kërkuan rrëzimin e kërkesës dhe shqyrtoi çështjen në tërësi,

VËREN:

I

1. Kuvendi i Republikës së Shqipërisë, me ligjin nr.9655, datë 11.12.2006, shfuqizoi ligjin nr.9182, datë 5.2.2004 “Për Akademinë e Shkencave në Republikën e Shqipërisë”. Ky ligj solli ndryshime në përbërjen dhe strukturimin e anëtarësisë së Akademisë së Shkencave, në marrëdhëniet e punës, të pagës dhe të shpërblimit të anëtarëve të saj, si dhe në lidhje me të drejtën e votës për anëtarët e Akademisë mbi moshën 75 vjeç, ndryshime të cilat me vendimin nr.36, datë 15.10.2007 të Gjykatës Kushtetuese, u shfuqizuan në një pjesë të tyre si antikushtetuese.

Në përmbushje të funksioneve të tij, por edhe të nevojës që u krijua prej boshllëkut ligjor, Kuvendi i Republikës së Shqipërisë miratoi ligjin nr.9853, datë 26.12.2007 “Për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr.9655, datë 11.12.2007 “Për Akademinë e Shkencave në Republikën e Shqipërisë””.

Ky ligj sjell disa elemente të reja, që lidhen me përbërjen e Akademisë së Shkencave, me përzgjedhjen dhe shpërblimin e anëtarëve të saj, me përfundimin e anëtarësisë dhe plotësimin e vendeve vakante, me përbërjen dhe mënyrën e zgjedhjes së organeve drejtuese dhe me riorganizimin në tërësi të këtij institucioni shkencor.

2. Një e pesta e deputetëve, në cilësinë e kërkuesit, ka iniciuar një gjykim kushtetues, me anë të të cilit i kërkon Gjykatës Kushtetuese shfuqizimin në tërësinë e tij të ligjit nr.9655, datë 11.12.2007 “Për Akademisë së Shkencave të Republikës së Shqipërisë”, si dhe pezullimin e zbatimit të tij deri në shqyrtimin përfundimtar të kësaj çështje nga Gjykata Kushtetuese. Në kërkesën drejtuar Gjykatës Kushtetuese kërkuesi pretendon se ligji është antikushtetues, për arsye se:

- është në kundërshtim me vendimin nr.36, datë 15.10.2007 të Gjykatës Kushtetuese. Ligji nuk u njeh të drejtën e votës akademikëve mbi moshën 75 vjeç, si dhe i përjashton ata si anëtarë të Akademisë së Shkencave. Një kufizim i tillë është në kundërshtim me vetë konkluzionin që ka arritur Gjykata Kushtetuese në vendimin e saj;

- ndalon një numër të caktuar të anëtarëve të Akademisë së Shkencave për t’u konsideruar si të tillë, duke krijuar dhe një diskriminim ndërmjet akademikëve, për arsye se vetëm një pjesë e tyre, të cilët “*kanë një kontribut të shquar, të vlerësuar gjerësisht, në shkallë kombëtare dhe ndërkombëtare*” do të konsiderohen si “anëtarë të përhershëm”, ndërsa të tjerët do të pushojnë së qenuri “*akademikë*”;

- cenon *parimin kushtetues të lirisë akademike*, sepse riorganizimi dhe zgjedhja e organeve drejtuese do të realizohet nga trupa të jashtëm dhe jo nga vetë Akademia e Shkencave. Vendimtare për zgjedhjen e anëtarëve të përhershëm të Akademisë së Shkencave dhe të të gjithë organeve drejtuese të saj do të jetë vota e anëtarëve të rregullt (të rinj), të cilët nuk zgjidhen nga strukturat e brendshme të saj;

- dispozitat transitorë që parashikojnë reformimin e Akademisë së Shkencave janë në kundërshtim me nenin 57 të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë, në të cilin janë sanksionuar autonomia institucionale dhe liria akademike. Autonomia organizative është thelbësore për një institucion të tillë shkencor, ndaj dhe drejtimi, qoftë dhe i përkohshëm nga ekzekutivi, është i dëmshëm për vetë lirinë akademike;

- kompetencat e Këshillit të Ministrave, në lidhje me rregullimet që do të duhet të bëjë gjatë periudhës transitorë të riorganizimit të Akademisë, janë përtej kompetencave të parashikuara nga neni 100 i Kushtetutës.

3. Përfaqësuesi i subjektit të interesuar, Kuvendi i Shqipërisë, ka kërkuar rrëzimin e kërkesës, duke parashtruar se:

- ligji i kundërshtuar është miratuar nga Kuvendi në përmbushje të detyrimit të krijuar nga boshllëku ligjor, pasojë e vendimit nr.36, datë 15.10.2007 të Gjykatës Kushtetuese;

- parashikimi i mundësisë që një pjesë e akademikëve të jenë “anëtarë të përhershëm” nuk përbën diskriminim për anëtarët e tjerë për shkak të moshës, për arsye se kjo bëhet me pëlqimin e anëtarit të akademisë që ka mbushur moshën 75 vjeç dhe për arsye objektive të justifikuara;

- modeli i aplikuar nga ligjvënësi për riorganizimin e Akademisë së Shkencave, si një institucion publik i mbështetur plotësisht nga buxheti i shtetit, e justifikon ndërhyrjen sa i përket rregullimeve të nevojshme. Në realizimin e këtyre rregullimeve, legjislatori është kujdesur të respektojë lirinë akademike dhe autonominë e këtij institucioni të kërkimit shkencor;

- pretendimi i kërkuesit që Këshilli i Ministrave merr kompetenca më të gjera se ato që parashikon neni 100 i Kushtetutës është i pabazuar dhe kontradiktor.

4. Përfaqësuesi i subjektit të interesuar, Këshilli i Ministrave, ka kërkuar rrëzimin e kërkesës, duke parashtruar se:

- kërkuesi nuk legjitimohet, sepse subjektet e listuara në nenin 134, shkronjat “a”, “b”, “c”, “ç” dhe “d”, mund të vënë në lëvizje Gjykatën Kushtetuese *vetëm për çështje që lidhen me funksionet e tyre*. Sa i përket 1/5 së deputetëve, ata mund të kërkojnë antikushtetutshmërinë e një ligji vetëm në lidhje me vese apo defekte *formale* që kanë të bëjnë me procedurën, ndërsa për anën *materiale*, vetëm kur pretendohet se ligji i kundërshtuar cenon të drejtat dhe liritë themelore të njeriut;

- ligji nuk passjell diskriminim (të padrejtë), por një diferencim të përligjur, sepse përzgjedhja në bazë të “*kontributit të shquar*” lidhet me aftësitë dhe meritat e individit. Diferencimi i pretenduar nuk argumentohet me ndonjë nga shkaqet e listuara në nenin 18 të Kushtetutës, aq më tepër që paragrafi 2 i këtij neni lejon diskriminim kur ekziston një përligje e arsyeshme dhe objektive;

- Akademia e Shkencave nuk gëzon një mbrojtje kushtetuese në kuptim të nenit 57/7 të Kushtetutës, sepse nuk është institucion i arsimit të lartë dhe parimi kushtetues i lirisë akademike vepron vetëm ndaj institucioneve të arsimit të lartë dhe procesit mësimdhënës që ato ushtrojnë;

- ndërhyrja e Këshillit të Ministrave, në fazën e reformimit të Akademisë së Shkencave është plotësisht e justifikuar, sepse Akademia është person juridik publik dhe institucion buxhetor i

financuar nga shteti;

- riorganizimi i parashikuar nga ligji synon transformimin e thellë të Akademisë së Shkencave në një institucion të një modeli krejtësisht të ndryshëm nga modeli lindor i deritanishëm. Objektivi për të reformuar sistemin e kërkimit është një objektivi madhor politik, i cili rrjedh nga vetëdija e plotë që ka qeveria se investimi për arsimin dhe shkencën është investim për të ardhmen. Ky investim është jetik dhe përcaktues për zhvillimin ekonomiko-shoqëror e për të ardhmen e vendit.

II

1. Në bazë të nenit 45 të ligjit nr.8577, datë 10.2.2000 “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”, në fillim të seancës plenare, Gjykata Kushtetuese (Gjykata), pasi dëgjoi pretendimet e palëve për kërkimin që lidhet me pezullimin e ligjit, objekt shqyrtimi, vendosi rrëzimin e kësaj kërkeje si të pabazuar, me arsyetimin se zbatimi i ligjit nuk lidhet me cenimin e interesave shtetërore, shoqërore ose të individëve.

2. Gjykata Kushtetuese, përpara shqyrtimit të pretendimeve të kërkuesit, do të analizojë pretendimet e parashtruara nga subjekti i interesuar lidhur me legjitimitimin e kufizuar të kërkuesit në gjykimin abstrakt të kushtetutshmërisë së normave juridike.

Gjykata çmon se kërkuesi legjitimohet, pasi është një nga subjektet e listuara në nenin 134, pika 1, shkronja “c” të Kushtetutës, për të cilat nuk kërkohet të provojnë interesin e tyre për çështjen në shqyrtim dhe se pretendimet e tij janë *prima facie* në juridiksionin e Gjykatës Kushtetuese, në respekt të nenit 131 shkronja “a” të Kushtetutës dhe nenit 49/1 të ligjit nr.8577, datë 10.2.2000 “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”.

Gjykata e realizon procedurën abstrakte të kontrollit të pajtueshmërisë së ligjit dhe akteve normative të organeve qendrore dhe vendore me Kushtetutën (dhe/ose me marrëveshjet ndërkombëtare të ratifikuara) në zbatim të nenit 131 shkronja “a” dhe 131 shkronja “c”. Përsa i përket legjitimitimit (*locus standi*) të kërkuesit, Gjykata vlerëson se Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë ka ndjekur një praktikë të njohur dhe të gjithëpranuar, ku e drejta për të iniciuar një procedurë të kontrollit abstrakt të normës i njihet edhe një numri të kufizuar të deputetëve, që nuk mund të jetë më pak se një e pesta e deputetëve të Kuvendit. Interesi i këtyre bartësve të funksionit publik për të mbrojtur sistemin normativ dhe parimet shtetformuese si *konstitucionalizmi, shteti i së drejtës, demokracia, dinjiteti njerëzor, barazia sociale* etj. të shpalosura në Kushtetutë, nuk është i kushtëzuar.

Kontrolli abstrakt i kushtetutshmërisë së normës mund të zbatohet ndaj akteve të mësipërme, pavarësisht nga efekti që ato mund kenë në një konflikt aktual apo të pritshëm. “Për Gjykatën Kushtetuese është i njohur rregulli i pranuar në doktrinë dhe në jurisprudencën kushtetuese, se gjatë kontrollit abstrakt të kushtetutshmërisë së një norme juridike nuk kërkohet ardhja e pasojës për të legjitimuar kërkuesin. Tipari dallues i një kërkeje të tillë është se ajo vë në lëvizje një kontroll abstrakt e objektivi të ligjit, pasi interesi që kërkohet të mbrohet nuk është thjesht individual, por është një interes që lidhet me respektimin e parimeve kushtetuese dhe me funksionimin e rregullt të shtetit të së drejtës. Qëllimi i kontrollit të kushtetutshmërisë së ligjeve është njëkohësisht edhe parandalimi i pasojave negative që mund të vijnë nga zbatimi i tyre.” (vendimi nr.1, datë 7.1.2005 i Gjykatës Kushtetuese).

III

1. Kërkuesi pretendon se ndarja e akademikëve, duke i quajtur vetëm disa prej tyre si “të përhershëm” është një diskriminim dhe si i tillë bie ndesh me Kushtetutën.

Ligji i kundërshtuar në Gjykatën Kushtetuese, në nenin 3 përcakton se pas nenit 6 të ligjit të ndryshuar shtohet neni 6/1 me këtë përmbajtje: “1. *Statusi i anëtarit të rregullt, atij të asociuar dhe i çdo funksioni tjetër drejtues, të lidhur me këto funksione, në zbatim të neneve 9 dhe 10 të këtij ligji, përfundon kur anëtari: a) mbush moshën 75 vjeç*”, ndërkohë që neni 2 përcakton se në nenin 6 të ligjit të ndryshuar, pas paragrafit të dytë shtohet një paragraf me këtë përmbajtje: “Anëtarë të përhershëm të Akademisë zgjidhen akademikët, që kanë mbushur moshën 75 vjeç dhe kanë një kontribut të shquar, të

vlerësuar gjerësisht, në shkallë kombëtare dhe ndërkombëtare”.

Gjykata Kushtetuese në jurisprudencën e saj ka konkluduar se financimi i Akademisë së Shkencave nga shteti “i jep këtij të drejtën të përcaktojë në mënyrë të pakushtëzuar raporte me akademinë për të rregulluar marrëdhëniet e punës, të pagave, të pensionit, të mbështetjes materiale, të statusit dhe të anëtarëve të saj. Vendosja e kriterit të moshës në ushtrimin e funksioneve publike a shtetërore zbatohet për të gjithë personat juridikë publikë që funksionojnë me financime nga shteti [...]”

Në këtë këndvështrim, caktimi i kufirit të moshës nga ligjvënësi, me qëllim ndërprerjen e marrëdhënieve të punës dhe daljen në pension të akademikëve, nuk përbën përkeqësim në mënyrë të paarsyeshme të gjendjes së tyre ligjore dhe, për rrjedhojë, nuk mund të shërbejë si argument për të shpallur se norma juridike që kundërshtohet është antikushtetuese” (Vendimi nr.36, datë 15.10.2007 i Gjykatës Kushtetuese).

2. Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë, lidhur me mbrojtjen kushtetuese të parimit të barazisë e të mosdiskriminimit, ka theksuar se barazia në ligj dhe para ligjit nuk parakupton zgjidhje të njëllota për individë ose kategori personash që janë në kushte objektivisht të ndryshme, por ajo parakupton kryesisht barazinë e individëve që ndodhen në kushte të njëllota.

Parimi i barazisë, i parashikuar në nenin 18 të Kushtetutës, kërkon që të gjithë qytetarët të jenë të barabartë përpara ligjit, jo vetëm në të drejtat themelore të parashikuara në Kushtetutë, por edhe në të drejtat e tjera ligjore. Nga ana tjetër, Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë, duke sanksionuar parimin e barazisë para ligjit, nuk i ka dhënë asaj kuptimin e një të drejte absolute, sepse ajo ka përcaktuar njëkohësisht edhe kushtet e kufizimit në ushtrimin e kësaj të drejte. Paragrafi i tretë i nenit 18 të Kushtetutës pranon kufizimet e së drejtës për barazi me përmbushjen e disa kushteve të posaçme, pikërisht të përligjjes së arsyeshme dhe objektive.

Ky parim kërkon që të gjitha subjektet të trajtohen në mënyrë të njëjtë, por nuk formulon ndalime që të mund të bëhen trajtime të diferencuara kur individët e grupet nuk ndodhen në kushte të njëjta a të ngjashme, apo kur ka justifikim të arsyeshëm e objektiv, duke vendosur një raport të arsyeshëm dhe përpjesëtimor midis mjeteve të përdorura dhe qëllimit që synohet të arrihet.

Gjithashtu, Gjykata Kushtetuese i është referuar edhe jurisprudencës së Gjykatës Europiane për të Drejtat e Njeriut, duke konkluduar se dallimi në trajtim do të konsiderohet diskriminues, kur nuk ka justifikim të arsyeshëm e objektiv, kur nuk ndjek një “qëllim të ligjshëm” ose kur nuk ekziston “...marrëdhënie e arsyeshme dhe përpjesëtimore ndërmjet mjeteve të përdorura dhe qëllimit që synohet të arrihet” (Vendimi nr.9, datë 26.2.2007, Gjykata Kushtetuese).

Në rastin në shqyrtim, sikundër rezulton nga dispozitat e ligjit, anëtarët e rregullt të Akademisë së Shkencave, me mbushjen e moshës 75 vjeç, humbasin statusin e akademikut. Ndër ta, anëtarët e rregullt (të mbetur) të Akademisë, në respekt të kuorumit të nevojshëm të Asamblesë (duke proceduar më parë me pranimin e anëtarëve të rinj), do të zgjedhin deri në 10 “anëtarë të përhershëm”, duke marrë parasysh “kontributin e shquar, të vlerësuar gjerësisht, në shkallë kombëtare dhe ndërkombëtare”.

Kërkuesi e konsideron këtë kriter përzgjedhës si “subjektiv” dhe premisë për diskriminim. Gjykata thekson se një kriter i tillë është pranuar nga ligji nr.9655, datë 11.12.2006 “Për Akademikët e Shkencave në Republikën e Shqipërisë”, edhe për përzgjedhjen e anëtarit të rregullt të Akademisë së Shkencave. Neni 6 i këtij ligji parashikon se: “Anëtarët e rregullt të Akademisë zgjidhen nga radhët e shkencëtarëve të shquar me titull “Profesor”, me shtetësi shqiptare, të cilët, nëpërmjet punimeve origjinale, veprave përgjithësuese me një nivel të lartë shkencor, kanë zgjidhur teorikisht dhe praktikisht probleme të një rëndësie të veçantë në fushën e shkencës, të ekonomisë, të artit dhe të kulturës, si dhe kanë dhënë ndihmesë në formimin universitar e pasuniversitar të shkencëtarëve të rinj.”.

Nga ky këndvështrim, Gjykata vlerëson se *kontributi i shquar* ka si njësi matëse veprimtarinë e njohur shkencore ndër vite të ish-akademikut të rregullt, tashmë në pension. E shprehur në forma të ndryshme si: botime, studime, ekspertiza, referime në veprimtari të rëndësishme shkencore brenda dhe jashtë vendit etj., ky kontribut është në mënyrë të arsyeshme i vlerësueshëm në parametra objektivë dhe si rrjedhojë, edhe i matshëm. Përzgjedhja e disa prej ish- anëtarëve të rregullt pas daljes në pension si anëtarë të përhershëm, konsiderohet nga Gjykata si një zgjidhje e arsyeshme, e cila, ndërsa u hap rrugën e karrierës akademike brezave më të rinj në moshë, siguron dhe vazhdimësinë e koherencën e mendimit akademik.

3. Subjekti i interesuar, Këshilli i Ministrave, ka pretenduar se Akademia e Shkencave nuk gëzon një mbrojtje kushtetuese në kuptim të nenit 57/7 të Kushtetutës, sepse nuk është institucion i arsimit të lartë dhe parimi kushtetues i lirisë akademike ka të bëjë vetëm me institucionet e arsimit të lartë dhe me procesin mësimdhënës që ato ushtrojnë;

Në vendimin nr.36, datë 15.10.2007, Gjykata ka theksuar se *liria akademike* dhe, në mbrojtje të saj, edhe *autonomia institucionale*, janë parime kushtetuese që vlejnë edhe përsa i përket funksionit dhe organizimit të Akademisë së Shkencave.

Nën dritën e jurisprudencës dhe doktrinës kushtetuese, Gjykata nënvizon se, përsa kohë institucioni i Akademisë së Shkencave është i angazhuar në aktivitete shkencore, në dobi të vendit, në kërkim të së vërtetës shkencore, ai përfiton nga mbrojtja që garantojnë nenet 57 (7) dhe 58 (1) të Kushtetutës. Kërkimi shkencor e ka të domosdoshme lirinë akademike, dhe kjo, nga ana e saj, nuk mund të fitojë dimensionin e duhur pa autonominë institucionale.

Ligji i kundërshtuar në Gjykatën Kushtetuese sjell disa ndryshime për të cilat kërkuesi ka pretendimin se cenohet parimi i lirisë akademike. Gjykata e gjen me vend të theksojë, se cenimi i *autonomisë institucionale* në vetvete, nëse nuk arrin deri në cenim të *lirisë akademike* apo të *kërkimit shkencor* dhe, nëse është proporcional e i justifikuar nga interesa publikë të rëndësishëm, nuk e bën ligjin përkatës antikushtetues. Nuk është *liria akademike* në funksion të *autonomisë institucionale*, përkundrazi, e anasjella është e vërtetë.

Ndonëse kërkon shfuqizimin e të gjithë ligjit nr.9853, datë 26.12.2007, kërkuesi i referohet në kërkesë kryesisht cenimeve që rrjedhin nga aplikimi i “Dispozitave kalimtare”. Këto “Dispozita kalimtare” kanë rëndësi të madhe për organizimin e ardhshëm të Akademisë së Shkencave, pasi rregullojnë kriteret për zgjedhjen e organeve dhe autoriteteve të reja drejtuese të saj. Në to përcaktohet se:

- me urdhër të Kryeministrit krijohet Komiteti i Reformimit të Akademisë së Shkencave (KRASH), komitet që do të drejtojë riorganizimin e Akademisë;

- ky Komitet do të kryesohet nga Zëvendëskryeministri dhe ka në përbërjen e tij Ministrin e Arsimit, një ekspert të Këshillit të Arsimit të Lartë dhe të Shkencës (KALSH), si dhe dy anëtarë të ASH-së ekzistuese;

- roli i KRASH është të propozojë (nga radhët e anëtarëve ekzistues të ASH) Kryesinë e Përkohshme të ASH-së (KPA) dhe vendet vakante në të. Pas këtij propozimi, anëtarët e kësaj Kryesie do të miratohen nga Presidenti i Republikës (Kryetari) dhe Këshilli i Ministrave (Zëvendëskryetari dhe Sekretari Shkencor). Roli i kësaj kryesie është të drejtojë ASH-në deri në përfundim të riorganizimit, kur edhe do të zgjidhet kryesia e re nga anëtarët e rinj të ASH-së të reformuar;

- anëtarët e rinj do të përzgjidhen nga Komisioni Përzgjedhës (KP). Vetë KP-ja do të ngrihet me vendim të Këshillit të Ministrave, pas propozimeve të KRASH dhe KPA. Në përbërjen e tij do të jenë vetëm katër anëtarë të ASH ekzistuese (të propozuar nga KPA). Pesë të tjerët propozohen nga Ministri i Arsimit dhe janë personalitete shkencorë të huaj, në bazë të rekomandimit të KALSH-së.

Sikundër vihet re, riorganizimi i Akademisë kryhet nën mbikëqyrjen dhe bashkëdrejtimin e institucioneve shtetërore, nga trupa të cilat kanë në përbërjen e tyre në shumicë përfaqësues të shtetit (ose të huaj) dhe anëtarët aktualë të mbetur të Akademisë (të cilët janë në pakicë). Nga aplikimi i “Dispozitave kalimtare” formalizohet një strukturë përfundimtare permanente-Asambleja e Akademisë, e cila do të miratojë Statutin, do të zgjedhë *anëtarët e përhershëm*, ata të *asociuar* si dhe kryesinë e Akademisë.

Në vështrim të parë duket sikur ndryshimet e ligjit, objekt shqyrtimi, e cenojnë *autonominë institucionale* në komponentin e “lirisë së organizimit të brendshëm”. Nga ana tjetër, Gjykata, ndërsa analizon kushtetutshmërinë e ndërhyrjes së ligjvënësit, merr parasysh edhe interesin publik që ka motivuar këtë reformë. Ajo vlerëson se ndryshimet rrënjësore në organizimin dhe mënyrën e funksionimit të Akademisë së Shkencave synojnë modernizimin e saj si në metodologjinë e punës dhe në teknologjinë në përdorim, ashtu edhe futjen e shkencëtarëve të rinj në të.

Në lidhje me proporcionalitetin e kësaj ndërhyrjeje, Gjykata, duke vlerësuar diskrecionin e ligjvënësit që brenda disa kufijve të organizojë institucionet akademike në përputhje me realitetet e sotme sociale dhe sociologjike, merr në analizë peshën apo fuqinë e anëtarëve të Akademisë së Shkencave në strukturat e riorganizimit të Akademisë në krahasim me përfaqësuesit e shtetit. Gjykata konstaton se raporti numerik mes akademikëve të mbetur dhe anëtarëve që caktohen prej strukturave

të sipërpërmendura është në disfavor të të parëve, gjë e cila ka ndikuar thelbësisht në përcaktimin e këtyre raporteve, por arsyeja ka qenë një faktor objektiv, që lidhet me numrin faktik të anëtarëve të mbetur të Akademisë së Shkencave, pas hyrjes në fuqi të ligjit, objekt shqyrtimi.

Neni 3 i këtij ligji parashikon se, *me mbushjen e moshës 75 vjeç, përfundon edhe anëtarësia në Akademinë e Shkencave*. Kriteri i moshës nuk është konsideruar antikushtetues nga Gjykata Kushtetuese në vendimin e saj të mëparshëm. Rezulton se, me hyrjen në fuqi të ligjit të kundërshtuar, numri i anëtarëve të Akademisë nën 75 vjeç është vetëm 9 vetë. Duke vlerësuar edhe numrat përkatës të anëtarëve të Akademisë së Shkencave në strukturat e riorganizimit të saj vërehet se është pikërisht i njëjti numër 9 (2 në KRASH, 3 në KPA dhe 4 në KP). Prandaj legjislatori, duke qenë në dijeni të moshës përkatëse të akademikëve dhe të efekteve të normës që po prodhonte, ndikoi që akademikët të merrnin pjesë në kapacitetin e tyre të plotë në organizmat reformues të Akademisë së Shkencave. Akoma më tej, pas këtij riorganizimi, jeta akademike do të jetë plotësisht në drejtimin e vetë akademikëve. Liria akademike nuk cenohet, në kuptim të imponimit nga ana e strukturave shtetërore në lidhje me produkte të ndryshme shkencore.

Nga kjo pikëpamje, Gjykata e konsideron të përligjur dhe të justifikuar ndërhyrjen e ligjvënësit nëpërmjet mekanizmave të tillë ligjor të cilët ndikojnë dhe i shërbejnë riorganizimit tërësor të Akademisë së Shkencave.

4. Lidhur me pretendimin e kërkuarit se është shkelur rregullimi kushtetues i nenit 100 të Kushtetutës, Gjykata vlerëson se një pretendim i tillë është i pabazuar. Sikundër parashikohet nga norma kushtetuese, Këshilli i Ministrave përcakton drejtimet kryesore të politikës së përgjithshme shtetërore, si dhe merr vendime me propozim të Kryeministrit ose të ministrit përkatës. Ndërsa, sipas nenit 102 në vijim, Kryeministri është organi që përfaqëson Këshillin e Ministrave dhe kryeson mbledhjet e tij, koncepton dhe paraqet drejtimet kryesore të politikës së përgjithshme shtetërore dhe përgjigjet për to, siguron zbatimin e legjislacionit dhe të politikave të miratuara nga Këshilli i Ministrave, si dhe kryen detyra të tjera të parashikuara në Kushtetutë e në ligje. Nga kjo pikëpamje, Gjykata Kushtetuese nuk konstaton se dispozitat ligjore ta kenë pajisur Këshillin e Ministrave me kompetenca, në tejkalim të dispozitave kushtetuese.

5. Në analizë përfundimtare, Gjykata arrin në përfundimin se ligji objekt shqyrtimi nuk ka cenuar parimin kushtetues të autonomisë institucionale e të lirisë akademike. Për rrjedhojë, kërkesa e jo më pak se një të pestës së deputetëve duhet rrëzuar si e pabazuar.

PËR KËTO ARSYE,

Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë, duke u bazuar në nenet 131, shkronjat “a” dhe “c”, 134, pika 1, shkronja “c” të Kushtetutës, si dhe në nenet 49 dhe 72 të ligjit nr.8577, datë 10.2.2000 “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”, me shumicë votash,

VENDOSI:

- Rrëzimin e kërkesës.

Ky vendim është përfundimtar, i formës së prerë dhe hyn në fuqi ditën e botimit në Fletoren Zyrtare.

Anëtarë pro: Vladimir Kristo (kryetar), Gjergj Sauli, Xhezair Zaganjori, Kujtim Puto, Petrit Plloçi, Vitore Tusha.

Anëtarë kundër: Fehmi Abdiu, Sokol Sadushi, Sokol Berberi.

MENDIM I PAKICËS

Mendimi ynë është i kundërt me qëndrimin e mbajtur nga shumica në shqyrtimin e rastit të ankimit kushtetues me kërkesë “një e pesta e deputetëve të Kuvendit të Shqipërisë” dhe me objekt: “Shfuqizimin si të pajtueshëm me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë të ligjit nr.9853, datë 26.12.2007 “Për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr.9655, datë 11.12.2006 “Për Akademinë e Shkencave në Republikën e Shqipërisë””.

Argumenti kryesor ku është bazuar shumica për zgjidhjen e çështjes qëndron në proporcionalitetin e ndërhyrjes së ligjvënësit për riorganizimin tërësor të Akademisë së Shkencave. Duke analizuar kushtetutshmërinë e ndërhyrjes së ligjvënësit, shumica merr parasysh edhe interesin publik që ka motivuar kryerjen e reformës në Akademinë e Shkencave, me synim modernizimin si të metodologjisë së punës, ashtu edhe të futjes së shkencëtarëve të rinj në të. Argumenti i parashtruar nga shumica, sipas të cilit ndërhyrja e ligjvënësit është e justifikuar, sepse krijon mundësinë për riorganizimin e Akademisë së Shkencave, (e bllokuar prej shumë muajsh, për shkak të vendimit shfuqizues të Gjykatës Kushtetuese nr.36/2007) përbën një ndër arsytet thelbësore që ndan opinionin e gjyqtarëve në këtë çështje.

Gjyqtarët në pakicë e argumentojnë qëndrimin e tyre të kundërt me shumicën, duke u përpjekur për t’i dhënë përgjigje disa pyetjeve:

a) Mbi çfarë motivi dhe arsyeje përligjet ndërhyrja e ligjvënësit për të riorganizuar Akademinë e Shkencave ?

b) A ishte kjo një ndërhyrje ligjore e domosdoshme ?

c) A përbënte kjo ndërhyrje të vetmin mjet të disponueshëm që e zgjidhte situatën e krijuar?

Përgjigjen e këtyre pyetjeve pakica e gjen në qëndrimin e mbajtur nga vet jurisprudenca kushtetuese, e cila ka zbërthyer standardet kushtetuese lidhur me lirinë akademike dhe autonominë universitare dhe ka vlerësuar proporcionalitetin e ndërhyrjes nga ligjvënësi sipas rastit, duke verifikuar pajtueshmërinë e masës kufizuese të marrë prej tij me ekzistencën e nevojës së kufizimit, në kuptim të kriterëve thelbësore të parashikuara nga neni 17 i Kushtetutës.

Në jurisprudencën kushtetuese është nënvizuar se sanksionimi drejtpërdrejt në Kushtetutën e Republikës të Shqipërisë i autonomisë së institucioneve arsimore e shkencore, si dhe i lirisë akademike përbëjnë njëkohësisht një detyrim për ligjvënësin për të kufizuar pushtetin e tij mbi veprimtarinë në fushën e kërkimit shkencor dhe të mësimdhënies.

Parimi i autonomisë universitare është i lidhur ngushtë dhe me parimin e lirisë akademike, i cili është shprehje e përpjekjeve për të mbrojtur lirinë e mendimit shkencor të personave që merren me kërkime shkencore dhe me mësimdhënie (V.GJK nr. 9/2008). Parimi i lirisë akademike, që është një përpjekje serioze dhe sistematike në formë dhe përmbajtje në kërkim të së vërtetës, përqendrohet në lirinë për të dhënë mësim dhe për të bërë kërkime shkencore, pa ndërhyrje të jashtme. Liria akademike shpreh përpjekjen për mbrojtjen nga ndikimet që mund t’i vijnë lirisë së mendimit shkencor nga individë ose pushtete jashtë sferës akademike, ndërsa autonomia institucionale përfshin kryerjen e një sërë veprimesh dhe ushtrimin e një sërë tagrash, në pavarësi nga kontrolli i pushtetit shtetëror.

Konceptet kushtetuese të autonomisë institucionale, të lirisë akademike dhe të lirisë së kërkimit shkencor nuk mund të shihen të shkëputura nga njëra-tjetra. Kërkimi shkencor e ka të domosdoshme lirinë akademike dhe vet liria akademike nuk mund të fitojë dimensionin e duhur pa autonominë institucionale. Përderisa Akademia e Shkencave është e angazhuar në aktivitete shkencore në kërkim të së vërtetës shkencore, sigurisht që edhe ajo përfiton nga mbrojtja kushtetuese që garantojnë nenet 57/7 dhe 58/1 të Kushtetutës.

Parashikimi drejtpërdrejt në Kushtetutë, si dhe evidentimi nga jurisprudenca kushtetuese i këtyre standardeve, ia kushtëzohet ligjvënësit mundësinë për të ndërhyrë në përcaktimin e rregullave për organizimin, funksionimin apo zgjedhjen e organeve drejtuese të institucioneve universitare, akademike dhe kërkimore shkencore, pa ekzistencën e një arsyeje të përligjur dhe objektive.

Opinionin i gjyqtarëve në pakicë nuk lidhet dhe aq me pretendimin e kërkuar për moszbatim të vendimit të Gjykatës Kushtetuese, se sa me vlerësimin nga pikëpamja kushtetuese të proporcionalitetit të ndërhyrjes së ligjvënësit për rregullimin e një marrëdhënie të një institucioni akademik dhe kërkimor shkencor, që sipas qëndrimit të mbajtur nga jurisprudenca gëzon mbrojtje kushtetuese në kuptim të nenit 57 dhe 58 të Kushtetutës.

Krahas ekzistencës së kushtit që justifikon interesin publik, kufizimi i parimit të lirisë akademike dhe autonomisë institucionale duhet të respektojë edhe kushtin e ruajtjes së thelbit të tyre. Kushti tjetër që duhet të respektojë ligjvënësi është që kufizimi të jetë në përpjesëtim me gjendjen që e

ka diktuar atë. Një kusht i tillë e imponon ligjvënësin të evidentojë nevojën reale të ndërhyrjes në një situatë konkrete. Kushti i proporcionalitetit të ndërhyrjes me gjendjen që e ka diktuar atë, detyron ligjvënësin të përdor mjete të tilla ligjore, të cilat duhet të jenë efektive, d.m.th. të zgjedhura në mënyrë të tillë që të jenë të përshtatshme për realizimin e synimeve që ndiqen. Përveç kësaj, përdorimi i këtyre mjeteve duhet të jetë i domosdoshëm, gjë që do të thotë se synimi nuk mund të arrihet me mjete të tjera. Domosdoshmëria ka të bëjë me përdorimin e mjeteve më pak të dëmshme për subjektet që u cenohen të drejtat dhe liritë.

Pra, kushti i proporcionalitetit të kufizimit me gjendjen që e ka diktuar konkretizohet me ekzistencën e domosdoshmërisë, dobishmërisë dhe proporcionalitetit. Respektimi i këtyre kushteve kërkon një analizë të kujdesshme në çdo rast konkret, duke ballafaquar interesin publik që dikton kufizimin, me ato të drejta që si rezultat i tij i nënshtrohen kufizimit, si dhe duke vlerësuar edhe vetë mënyrën e kufizimit. Në këtë drejtim, respektimi i përmbushjes së kushteve të mësipërme të kufizimit kërkon një trajtim të diferencuar, në varësi të të drejtave dhe lirive individuale që i nënshtrohen kufizimit (vendimi nr.16, datë 25.7.2008 i Gjykatës Kushtetuese).

Pakica është e mendimit se, përveç “*interesit publik*”, kushtet e tjera që lidhen me *domosdoshmërinë, dobishmërinë dhe proporcionalitetin e ndërhyrjes* nuk rezultojnë të jenë përmbushur nga ligjvënësi në miratimin e ligjit, objekt shqyrtimi.

Pavarësisht se shumica e ka konsideruar riorganizimin e Akademisë së Shkencave nga hallka jashtë strukturave akademike si një zgjidhje të arsyeshme dhe proporcionale, të cilën e imponojnë rrethanat, nuk konstatohet që ajo të ketë arsyetuar pikësëpari mbi ekzistencën e kufizimit dhe më tej të justifikojë ndërhyrjen e ligjvënësit mbi kushtet e nenit 17 të Kushtetutës. Shumica ka pranuar se raporti numerik mes akademikëve të mbetur dhe anëtarëve që caktohen prej strukturave shtetërore është në disfavor të të parëve (për shkak të përfundimit të anëtarësisë pas moshës 75 vjeç), por ajo e justifikon një ndërhyrje të tillë me ekzistencën e një faktori objektiv, që lidhet me pamundësinë e riorganizimit për shkak të numrit faktik të anëtarëve të mbetur të Akademisë së Shkencave, pas hyrjes në fuqi të ligjit objekt shqyrtimi. Për shumicën merr rëndësi fakti se pas këtij riorganizimi, jeta akademike do të jetë plotësisht në drejtimin e vetë akademikëve.

Në këto rrethana, pakica e çmon të domosdoshme që të arsyetojë opinionin e saj duke iu referuar vendimit nr.36, datë 15.10.2007 të Gjykatës Kushtetuese që ka shfuqizuar si të papajtueshëm me Kushtetutën frazën “*pa të drejtë vote*” në nenin 8 të ligjit nr.9655, datë 11.12.2006 “Për Akademien e Shkencave të Republikës së Shqipërisë”.

Në këtë vendim, Gjykata Kushtetuese ka konkluduar se mohimi i së drejtës për të votuar të akademikëve mbi moshën 75 vjeç:

- përbën një kufizim në të drejtat e anëtarësisë së akademikëve, gjë e cila sjell dhe një ndikim të drejtpërdrejtë mbi procesin e vendimmarrjes;

- sjell pamundësinë e mbledhjes dhe të konstituimit të këtij organi (për arsye se si anëtarë të rregullt të Akademisë mbeten të ushtrojnë të drejtën e votës vetëm 11 anëtarë, të cilët përbëjnë më pak se gjysmën e asamblesë së Akademisë, asamble që do të duhet të përbëhet nga 45 anëtarë);

- redukton ndjeshëm numrin e akademikëve, duke penguar arritjen e *quorum-it* të nevojshëm ligjor për vendimmarrje, me synim zgjedhjen e organeve drejtuese;

- krijon efekt frenues edhe ndaj lirisë akademike, në kuptimin që ajo vendoset nën presionin e kushteve të papërshtatshme për t’u ushtruar plotësisht.

Sipas këtij vendimi, neni 8 i ligjit “ka krijuar një situatë faktike jo normale për veprimtarinë e Akademisë së Shkencave, për arsye se zbatimi i tij e redukton ushtrimin e së drejtës së votës për të zgjedhur organet drejtuese vetëm në 11 akademikë nga 45 që është numri i përgjithshëm i anëtarëve të Asamblesë. Kjo situatë do të sjellë ilegjitimitet institucional, sepse i gjithë procesi i vendimmarrjes do të realizohet nëpërmjet votave të më pak se gjysmës së anëtarëve të Akademisë së Shkencave.”

Pikërisht mbi këtë argument, Gjykata Kushtetuese konstatoi në ligjin objekt shqyrtimi, ekzistencën e një pengese antikushtetuese që lidhet me kufizimin e të drejtës së votës për akademikët mbi moshën 75 vjeç. Nëpërmjet shfuqizimit si antikushtetuese të frazës përkatëse, Gjykata ua njohu akademikëve të drejtën për të votuar, duke e bërë efikente ligjërisht, por dhe kushtetutshmërisht, Asamblenë ekzistuese të Akademisë së Shkencave.

Në këtë mënyrë, Gjykata Kushtetuese, duke ua njohur të gjithë akademikëve të drejtën e votës, pavarësisht nga mosha, krijoi mundësinë që të plotësohej dhe *quorumi* i nevojshëm ligjor me 27 anëtarë (më shumë se gjysma + 1 = 23 anëtarë) i Asamblesë së Akademisë së Shkencave, i cili, sipas

ligjit, ishte organi kompetent që do të merrej me riorganizimin e Akademisë dhe me zgjedhjen e të gjithë organeve drejtuese të saj.

Pra, me zgjidhjen e dhënë nga Gjykata Kushtetuese, shmangej bllokimi institucional dhe krijoheshin kushtet për riorganizimin nga pikëpamja ligjore dhe kushtetuese të Akademisë së Shkencave. Ky vendim legjitimoi Asamblenë e Akademisë që, në zbatim dhe të parimit të vazhdimësisë, të ushtronte në normalitet dhe konform ligjit funksionet e saj për të zgjedhur në përputhje me parimet kushtetuese të lirisë akademike e autonomisë institucionale, të gjitha organet drejtuese. Në këto kushte, me zgjidhjen që dha vendimi i Gjykatës Kushtetuese, por edhe duke iu referuar ligjit konkret që mbetej i paprekur në tërësinë e tij, nuk justifikohet që, nëpërmjet amendamenteve ligjore, të kryhej riorganizimi i brendshëm i Akademisë nga struktura jashtë sferave akademike.

Pavarësisht kësaj situate ligjore të formalizuar edhe nga vendimi i Gjykatës Kushtetuese dhe që krijonte të gjitha kushtet për riorganizimin e Akademisë, amendamentet që iu bënë ligjit “Për Akademien e Shkencave”, sollën një ndërhyrje të paarsyeshme dhe jo proporcionale mbi parimet kushtetuese të sanksionuara në nenet 57 dhe 58 të Kushtetutës.

Sipas amendamenteve ligjore, riorganizimi i Akademisë nuk kryhet nga struktura brenda Akademisë, por nga hallka administrative që krijohen nga ekzekutivi dhe për ekzekutivin. Riorganizimi i Akademisë kryhet nga KRASH-i, një hallkë tërësisht ekzekutive e krijuar me urdhër të Kryeministrit dhe që *nuk ka në shumicë akademikë, por njerëz të politikës*. Ky organizëm tepër i rëndësishëm për riorganizimin e Akademisë përbëhet nga Zëvendëskryeministri, Ministri i Arsimit dhe i Shkencës, dy anëtarë të Asamblesë ekzistuese nën moshën 75 vjeç dhe një anëtar ekspert i Komisionit të Arsimit të Lartë Shqiptar (strukturë në varësinë e Ministrit të Arsimit dhe të Shkencës).

Sipas amendimeve, KRASH është posaçërisht organi me kompetencat thelbësore që luan rolin përcaktues në riorganizimin e Akademisë, pasi ai propozon përbërjen e Komisionit Përzgjedhës për anëtarët e rinj të saj, shpall vendet vakant të anëtarëve të ASH-së, shpall numrin fillestar të anëtarëve të përhershëm, shpall kriteret për kandidatët e rregullt dhe të asociuar mbi propozimin e Komisionit Përzgjedhës etj.

Ligji ia ka lënë drejtimin e Akademisë një hallkë tjetër administrative, Kryesisë së Përkohshme të Akademisë (KPA), e cila nuk zgjidhet nga akademikët. Presidenti i Republikës zgjedh Kryetarin e Kryesisë së Përkohshme të Akademisë ndërmjet dy kandidaturave të propozuara nga KRASH, ndërsa Zëvendëskryetari dhe Sekretari Shkencor emërohen nga Këshilli i Ministrave.

Një tjetër organ përcaktues në përzgjedhjen e anëtarësisë së re të Akademisë është Komisioni Përzgjedhës, që ngrihet me vendim të Këshillit të Ministrave dhe përbëhet nga 3 anëtarë dhe Kryetari, që propozohen nga Kryesia e Përkohshme, si dhe 5 të huaj që propozohen nga Ministri i Arsimit në bazë të rekomandimit të KALSH. Sipas ligjit është ky komision që përzgjedh anëtarët e rregullt të Akademisë, të cilët shpallen nga Kryesia e Përkohshme.

Pra, e gjithë anëtarësia fillestare e Akademisë së Shkencave nuk zgjidhet nga strukturat akademike, por nga organizma institucionale të ngritur dhe të përbërë në shumicë nga pushteti ekzekutiv.

Mbi bazën e kësaj analize kushtetuese, pakica konkludon se ligji objekt shqyrtimi ka cenuar standardet kushtetuese të autonomisë institucionale, të lirisë akademike dhe të lirisë së kërkimit shkencor, parashikuar nga nenet 57 dhe 58 të Kushtetutës dhe se ndërhyrja e ligjvënësit nuk është e justifikuar nga pikëpamja kushtetuese, në kuptim të kushteve të kufizimit që kërkon neni 17 i Kushtetutës.

Anëtarë: Fehmi Abdiu, Sokol Sadushi, Sokol Berberi.